

Estratègies de millora de la qualitat del retorn entre iguals en el procediment de la valoració per parelles al Grau de Treball Social. Informe final.

Jordi Ibarz Gelabert

Departament d'Arqueologia i Història. Secció d'Història Contemporània i Món Actual.
Facultat de Geografia i Història. Universitat de Barcelona
jordi.ibarz@ub.edu

Núria Prat Bau

Departament de Treball Social i Serveis Socials. Unitat de Formació i Recerca Escola de Treball Social. Universitat de Barcelona
nuriaprat.ub@gmail.com

1) DADES DEL PROJECTE

Títol del projecte: Estratègies de millora de la qualitat del retorn entre iguals en el procediment de la valoració per parelles al Grau de Treball Social.
<http://mid.ub.edu/webpmid/content/estrat%C3%A8gies-de-millora-de-la-qualitat-del-retorn-entre-iguals-en-el-procediment-de-la-valor>

Codi del projecte: 2015PID-UB/002

Nom i Cognoms del responsable: Jordi Ibarz Gelabert

Departament: Arqueologia i Història. Secció d'Història Contemporània

Facultat: Geografia i Història

Correu electrònic: jordi.ibarz@ub.edu

2) RESUM I DESCRIPTORS

2.1. Resum (150- 200 paraules)

El projecte consisteix bàsicament en introduir una metodologia de treball on l'estudiant fa de revisor del treball d'un altre, i on acompanyem a l'alumnat a desenvolupar estratègies per fer aquesta tasca de revisió. El que fem és traslladar el procediment habitual en les tasques de redacció de textos científics a algun dels exercicis i treballs que l'alumnat ha realitzar com a part les seves tasques acadèmiques.

Així mateix, es tracta de fer una valoració en profunditat dels resultats que l'alumnat aconsegueix a la hora d'aplicar aquests procediments i emprar aquesta anàlisi per definir quines estratègies poden millorar les habilitats dels i les estudiants en el procediment de la valoració per parelles.

Aquest projecte d'innovació docent està articulat a partir de la realització durant el curs de tasques d'avaluació per parelles. Aquestes tasques en el nostre cas estan referides sobre tot al caràcter formatiu de l'activitat i no s'orienta a la fixació de qualificacions. Per tant, aquesta actuació està centrada en quina mena de correccions "els iguals" introdueixen en els textos inicials. Es tracta d'analitzar quin tipus de millores s'introdueixen i com aquestes són acceptades o refusades per la persona avaluada. En darrera instància, l'actuació ha de permetre valorar algunes de les potencialitats i/o limitacions del procediment de formació entre iguals.

Breu resum del projecte desenvolupat que sintetitzi: (a) plantejament inicial (justificació i objectius), (b) context, (c) aplicació, i (d) resultats previstos i assolits.

L'objectiu principal de la innovació ha estat facilitar a l'alumnat implicat en el projecte les eines per a poder realitzar un treball de correcció per parelles de qualitat. Aquest projecte ha permès orientar la tasca dels correctors, i ha servit per elaborar unes indicacions per a la correcció respecte quins són els elements fonamentals que s'han de tenir en compte en les tasques de revisió per parelles.

Les tasques de correcció d'un treball per part d'un altra estudiant és una estratègia formativa que serveix per millorar: la comprensió dels criteris avaluatius, l'argumentació necessària que ha d'acompanyar les propostes de canvis en els continguts, l'actitud reflexiva-propositiva a la hora de fer pensar a un company en la correcta elaboració del seu text, tant pel que fa a aspectes generals com específics (Nicol et al, 2014, 105).

Per realitzar aquest objectiu de millora de la qualitat de les correccions per part dels alumnes hem optat per realitzar una valoració sobre quina mena de correccions es proposen realment quan s'aplica el procediment de la revisió per parelles. Així, a partir de l'anàlisi d'una mostra significativa dels exercicis o dels treballs de curs realitzats pels alumnes i de les propostes de modificació que s'hi introdueixen a partir de l'avaluació per parelles, hem constatat la importància que tenen en aquestes correccions els aspectes formals, l'ortografia, les habilitats d'escriptura i per tant les capacitats de comunicació i de redacció de textos entenedors i, en part, els continguts. Molta menys atenció per part de l'alumnat ha tingut l'estructura dels textos. D'aquesta valoració hem pogut veure sobre quins elements de la correcció cal incidir realment.

En darrer terme tot això ha permès l'elaboració d'una guia estructurada indicant quins han de ser els criteris de la correcció i assenyalant la seva rellevància. En aquesta guia pels revisors s'han d'incloure criteris sobre aspectes formals, de continguts, d'estructura, i també sobre les actituds adequades a la hora de realitzar una correcció. Veure la guia com un annex a aquest text.

Finalment, tot i que no n'era realment l'objectiu de la proposta d'innovació, aquesta ha permès realitzar una valoració sobre les potencialitats i les limitacions del procediment de l'avaluació entre iguals.

2.2. Descriptors

C5. Avaluació entre iguals

E2. Aprenentatge col·laboratiu

3) MANCANCES DETECTADES

- Quines són les característiques específiques del context d'aplicació?

L'alumnat implicat en el projecte està en el primer i el segon curs del Grau de Treball Social. En la seva majoria és un alumnat que realitza aquests estudis com a primera i segona opció, per tant podem considerar que el seu grau de motivació és important. Bona part d'aquest alumnat prové del batxillerat però hi ha un gruix important d'alumnes que provenen dels cicles formatius d'integració social. Les notes de tall per l'accés al grau les considerem relativament altes (7,31 nota de tall a l'accés als estudis de Grau a Juny de 2014). Això garanteix a priori comptar amb un alumnat que disposa de les capacitats adequades per iniciar-se en les tasques de crítica formativa.

Aquest projecte inclou la participació de fins a 340 alumnes i a 6 professors/es de 3 assignatures del Grau de Treball Social. La innovació s'ha aplicat a l'alumnat de dues assignatures del primer curs del Grau de Treball Social, i també hi ha participat l'alumnat d'una assignatura del segon curs. Pel que fa als dos grups del matí del primer curs, l'aplicació s'ha fet simultàniament en dues assignatures diferents, així alguns alumnes han experimentat aquests procediments en dos assignatures i amb dos exercicis completament diferents. Les assignatures implicades han estat Història Social Contemporània (HSC) i Comunicació i Documentació (CID), les dues del primer curs, i Estructura dels Serveis Socials de segon.

- Com i quan s'ha considerat la necessitat de portar a terme l'actuació docent innovadora?

En el curs 2014-2015 vam dur a terme un projecte titulat "Inter-pares. Formació entre iguals al grau de Treball Social". Aquest projecte va permetre aplicar el procediment de l'avaluació per parelles a algun dels treballs de curs realitzats a les dues assignatures que estaven implicades en el projecte. Del resultat d'aquest projecte vam poder constatar que, tot i el grau de satisfacció mostrat per l'alumnat que hi participà i l'existència d'una percepció en general positiva i de millora dels textos treballats amb aquest procediment, no es feia gaire evident la millora que l'aplicació del procediment va representar en la qualitat dels resultats obtinguts. Es coneguda la dificultat en

trobar evidències en la millora dels resultats quan apliquem procediment d'avaluació per parelles no resulta gens estrany (Berg et al, 2006, 354). Malgrat això, valoràrem que era important tractar de conèixer de quina manera milloraven els resultats de l'alumnat després d'aplicar procediments d'avaluació entre iguals. Per millorar aquests resultats hem optat per introduir mitjançant aquest projecte alguna innovació que permeti aconseguir una millora en la qualitat de la revisió.

- Quins problemes es van detectar inicialment?

A partir de l'experiència dels anys anteriors en el desenvolupament del grau hem constatat la gran dificultat existent que hi ha per a que l'alumnat exerceixi la seva competència de capacitat crítica i autocrítica. Resulta especialment difícil aconseguir que exerceixin la crítica en un context de treball col·laboratiu amb la resta de companys i companyes. Tot i que pot ser relativament senzill que aquests alumnes expressin la seva valoració crítica per exemple del seu context socio-polític, quan del que es tracta es critica la tasca realitzada per algun company o companya, o fins i tot quan han de fer crítica de la tasca pròpia, això resulta summament difícil. Per altra banda també hem detectat l'existència d'algunes dificultats en la comprensió i expressió del llenguatge tant oral com escrit. Aquest alumnat, acostuma a ser molt disciplinat, pot realitzar sense gaires dificultats treballs de caràcter descriptiu, però en els seus treballs i exercicis acostumem a troba faltar la capacitat d'anàlisi, la crítica i la autocrítica.

4) OBJECTIUS

- En quin aspecte de la docència o aprenentatge s'ha incidit?

Ha estat una innovació aplicada a contextos diferents, assignatures diferents. Els treballs i les activitats sobre els que s'ha aplicat la metodologia de l'avaluació per parells son bastant diferents. A Història Social Contemporània la correcció per parells ha estat utilitzada en un treball col·laboratiu. El grup aula s'ha dividit en 12 grups que devien elaborar diversos portafolis, un per cada tema del curs. A l'aula es treballaven els continguts generals, i en el portafoli cada grup estudiava com es concretaven els esdeveniments i processos històrics estudiats en general, dins els cas concret d'un determinat país. S'han elaborat 9 portafolis durant el curs, exercint els diferents membres del mateix grup les tasques de redacció i de revisió dels textos de forma alternativa. A Comunicació i Documentació la metodologia s'ha aplicat en un exercici realitzat individualment i revisat per parelles escollides pels mateixos estudiants. Aquest consistia en triar una notícia periodística d'actualitat proposada per la professora entre quatre opcions. El treball de revisió consistia en fer crítiques i propostes de millora del text segons una pauta estructurada de criteris donats per la professora, que ella utilitza per la correcció final. Però en qualsevol cas, els diferents àmbits d'aplicació de la innovació han tingut en comú l'organització de l'anàlisi crítica per part de l'alumnat, la seva metodologia de treball.

- Quins han estat els objectius generals? i els específics?

L'objectiu principal ha estat facilitar a l'alumnat implicat en el projecte les eines per a poder realitzar un treball de correcció per parelles de qualitat. Aquest projecte ha servit per orientar la tasca dels correctors, i poder elaborar unes indicacions per a la correcció que assenyalin quins són els elements fonamentals que s'han de tenir en compte en les tasques de revisió per parelles. Aquestes indicacions han quedat recollides en la guia que adjuntem com annex a aquest text. Les tasques de correcció d'un treball per part d'un altra estudiant és una estratègia formativa que serveix per millorar: la comprensió dels criteris d'avaluació, l'argumentació necessària que ha d'acompanyar les propostes de canvis en els continguts, l'actitud reflexiva-propositiva a la hora de fer pensar a un company en la correcta elaboració del seu text, tant pel que fa a aspectes globals com específics.

Tot això ha permès l'elaboració d'una guia estructurada sobre quins han de ser els criteris de la correcció en els procediments d'avaluació entre iguals.

- En termes generals, quina/es estratègies s'han portat a terme per incidir sobre les mancances detectades?

Per realitzar aquest objectiu de millora de la qualitat de les correccions per part dels alumnes hem realitzat una valoració sobre quina mena de correccions es proposen realment quan s'aplica el procediment de la revisió per parelles. Així, a partir de l'anàlisi d'una mostra significativa dels exercicis o dels treballs de curs realitzats pels alumnes i de les propostes de modificació que s'hi introdueixen a partir de l'avaluació per parelles, hem considerat si es tenen en compte aspectes formals, l'ortografia, si les correccions afecten a l'estructura dels textos, si es té en compte les habilitats d'escriptura i per tan les capacitats de comunicació i de redacció de textos entenedors per part de l'alumnat, si els canvis es fan sobre els continguts, o sobre algun altre aspecte no considerat. Aquesta valoració ha servit per veure sobre quins elements de la correcció hem d'incidir realment i això ens servirà per saber sobre quins dels criteris que han d'aplicar els alumnes en les correccions hem d'incidir amb més èmfasi.

5) DESENVOLUPAMENT DE L'ACTUACIÓ

- Quines activitats s'han portat a terme per tal d'assolir els objectius?

Les activitats dutes a terme han estat les següents:

- Aplicació a l'alumnat de primer i segon curs de Treball Social d'algun exercici o treball amb el procediment d'avaluació per parelles.
- Realització d'enquestes de satisfacció entre l'alumnat i discussió en el grup aula de l'experiència realitzada.
- Valoració i anàlisi per part del professorat implicat en el projecte de les aportacions realitzades per l'alumnat en els procediments de revisió per parelles

- Difusió en els seminaris del grup d'innovació Trans-net dels resultats provisionals obtinguts, realització d'una Jornada d'Innovació Docent per a la difusió i la crítica dels resultats.
- Presentació d'una comunicació al congrés del CIDUI 2016.
- Redacció d'una guia per l'alumnat.

- Com s'han desenvolupat les activitats previstes pel que fa a temps, fases proposades, etc.?

En general hem seguit de forma bastant ajustada el pla establert inicialment en el projecte.

En el curs 2014-2015 (segon semestre) varem aplicar a l'alumnat de primer curs de Treball Social algun exercici o treball del seu curs del procediment d'avaluació per parelles. Hem tractat de que aquests exercicis donessin visibilitat de forma clara a quines han estat les aportacions que l'alumnat fa en les correccions introduïdes en els exercicis, en algun cas, emprant el text corregit en un format electrònic.

En el curs 2015-2016 (primer semestre) varem aplicar a l'alumnat de segon curs de Treball Social un exercici o treball del seu curs introduint el procediment d'avaluació per parelles seguint els criteris establerts en el curs anterior. Durant el segon semestre del mateix curs repetirem de nou l'experiència amb l'alumnat de primer curs.

Al final de cada curs hem anat aplicant enquestes de satisfacció entre l'alumnat, per obtenir una valoració dels resultats de l'experiència.

Durant el segon semestre del curs 2015-2016 procedirem a la valoració dels resultats obtinguts fins el moment i a treballar en les propostes de millora. Així hem elaborat una guia que serveixi per tractar de corregir les mancances i deficiències identificades a partir de la valoració de la tasca feta pels correctors. En el mateix curs, en el mes de març de 2016, varem organitzar i participar a la "Jornada d'Innovació Docent: Trans@net. La innovació docent entre una cursa d'obstacles i un espai per créixer". En aquesta jornada també es va comptar amb estudiants participants en les dues de les tres assignatures on s'ha aplicat.

Uns primers resultats de l'experiència també foren presentats en el congrés del CIDUI, a juliol de 2016 en format de *poster*, amb el títol "La qualitat del retorn entre iguals. Quines correccions es realitzen quan s'aplica un procediment de valoració entre iguals?".

- Quins recursos, programes, qüestionaris, instruccions, materials o altres s'han utilitzat per a l'aplicació del projecte?

Cadascuna de les activitats en les que s'ha aplicat el procediment de l'avaluació entre iguals tenia una guia pròpia i a més també hem elaborat les guies pertinents, per a

cada assignatura d'aplicació, referides al procediment específic de l'avaluació per parelles.

Hem elaborat uns qüestionaris per valorar la satisfacció dels estudiants amb la majoria de les preguntes idèntiques per a cada assignatura i amb només petites diferències per adaptar-lo a les especificitats del treball o activitat realitzat en cada cas.

Hem elaborat un repositori bibliogràfic, desenvolupat amb el programari Zotero, amb el material de referència sobre l'avaluació entre iguals.

L'anàlisi de les aportacions realitzades per cada alumne s'ha pogut resseguir a partir de l'eina de control de canvis dels processadors de text.

- S'han produït canvis o adaptacions pel que fa a l'organització, plantejament, materials utilitzats o actuacions inicialment previstes? Quins i per què?

Inicialment no estava prevista la realització de la Jornada d'Innovació Docent. L'objectiu inicial de la jornada era la difusió, entre l'alumnat i altre professorat del grau de Treball Social, de les activitats que conjuntament amb els altres membres del grup d'innovació docent Trans-net havíem estat desenvolupant. No obstant, la jornada fou especialment útil degut a com el grup d'innovació la va dissenyar. Així la presentació de cada projecte es feu per part d'un dels professors i un dels alumnes que hi van participar. Això va implicar la realització d'un treball previ, que en el cas d'aquest projecte implicà la organització d'un grup de discussió que va permetre la introducció de la valoració i crítica per part d'alguns dels participants.

- Quins problemes han aparegut durant el procés? Com s'han solucionat?

Durant el transcurs del projecte han sorgit alguns problemes de coordinació per part del professorat. En concret, quan valoràvem determinat tipus de correcció realitzada pels alumnes en els seus textos i malgrat l'existència d'unes guies pròpies elaborades per a us intern del professorat, no sempre enteníem el mateix sobre quins conceptes es corresponien exactament amb determinats canvis que l'alumnat feia sobre els textos. Això, en qualsevol cas, ens ha servit per modificar la guia i per afinar millor cadascuna de les seves parts.

En alguns casos, han aparegut resistències per part de l'alumnat a utilitzar aquests procediments de revisió per parelles. Segons hem pogut considerar en la nostra anàlisi, l'aparició d'aquestes resistències ha estat deguda a que l'aplicació d'aquests procediments entrava en contradicció amb com normalment una part de l'alumnat resolva els treballs en col·laboració (treballs en grup). El treball de revisió per parelles tal i com està organitzat significa entrar sense pietat en el que, en molts cassos, és el forat negre dels treballs en col·laboració. El procediment converteix inequívocament el treball en grup en un treball realitzat autènticament en col·laboració.

En relació amb això mateix, han sorgit alguns resultats no previstos en el projecte. En concret, en el cas de l'exercici grupal a Història Social Contemporània degut a les resistències que hem esmentat a treballar de forma autènticament col·laborativa, ens

hem trobat en algun cas amb evidències de frau per part de l'alumnat, que ha arribat a falsificar les correccions per fer veure que aquestes s'havien realitzat. La mateixa persona que feia la redacció d'un text, simulava haver-ne fet les correccions. O en altres casos tenim textos amb una intervenció mínima dels correctors. També s'ha pogut evidenciar l'existència de dificultats tècniques a la hora d'utilitzar el software proposat, especialment quan aquest no es el mateix amb el que estan acostumats a utilitzar habitualment. Tot això va esdevenir en el primer anys d'aplicació del procediment i el curs següent es va resoldre amb l'aplicació estricta de l'eina de control de canvis en els processadors de textos emprats per l'alumnat. Això permetia seguir el rastre amb detall de com es feien les correccions d'un determinat text. A la fi, també ha servit per millorar l'anàlisi que el professorat ha fet d'aquests correccions, un dels objectius del projecte.

En relació a l'exercici a Comunicació i Documentació, la principal dificultat és la desigualtat trobada en relació a la profunditat que els estudiants han dedicat a la correcció, malgrat tots disposaven del mateix temps a l'espai aula i d'una Guia amb els ítems necessaris per fer la tasca de correcció. Mentre algunes parelles només es centren en els aspectes bàsicament formals, i d'expressió. Altres ho han fet de forma més rigorosa i completa sobre els aspectes de contingut (assenyalant i aportant els elements que hi manquen, argumentant els seus canvis o plantejant interrogants als autors). Aquest fet es deu d'una banda a les dificultats d'autocrítica que tenen a l'hora de revisar a un igual i per l'altra una comprensió de l'aprenentatge que busca que es valori cada procediment i cada activitat processual.

Si bé, els estudiants han opinat que estan satisfets que aquesta activitat repercuteix en una millora de l'exercici final, no tots els estudiants tenen la predisposició per fer un esforç que no veuen compensat específicament. En concret que si bé millora la qualitat dels resultats, això no es veu recollit automàticament en una millora de la nota.

Per part del professorat creiem que podem dir que s'han assumit els aspectes formals i d'expressió de la correcció, però que caldrà posar més èmfasi en els aspectes de contingut de la pauta de correcció. Per tant, posem a debat si és necessària la qualificació específica dels elements processuals de la pròpia activitat de correcció per part del professorat. O per altra banda, hem de mantenir una postura educativa que sostingui que els elements processuals estan implícits en la qualitat i els resultats de l'aprenentatge final i no es necessari entrar en la sistematització de recompensar cadascun dels procediments implicats en tasques complexes.

6) AVALUACIÓ, RESULTATS I INTERPRETACIÓ

6.1. Avaluació

- Quins *indicadors d'avaluació* s'han escollit?

- Grau de satisfacció de l'alumnat
- Grau de coneixement del procediment previ de l'avaluació per parelles

- Anàlisi del tipus de canvis que es fan en el procediment d'avaluació per parelles
- Anàlisi específic del funcionament del procediment de l'avaluació per parelles

- Quin/s han sigut els *instruments* d'avaluació s'han utilitzat?

Triple orientació dels instruments d'avaluació:

- Enquestes a l'alumnat amb una part quantitativa i una altra qualitativa. Aquests enquestes s'han passat a la totalitat de dos dels grups classe que han participat de l'experiència. Hem treballat amb un total de 59 respostes pel grup d'Història Social Contemporània i 60 respostes per Comunicació i Documentació.
- Anàlisi en profunditat per part del professorat d'una mostra significativa dels treballs realitzats en col·laboració. Hem treballat amb 12 cassos de l'assignatura d'Història Social Contemporània i 12 cassos de Comunicació i Documentació. Mitjançant el material digital s'ha evidenciat quins són els tipus de canvis introduïts.
- Creació de grups de discussió: en el grup aula per analitzar l'experiència, i també un grup de discussió mixt amb alumnat de dues assignatures diferents.

- Quin ha estat el procediment per a la recollida de dades?

En el cas de les enquestes hem treballat amb enquestes anònimes realitzades al final del curs, fetes en format paper i no electrònic per aconseguir un bon nombre de respostes.

En l'anàlisi del professorat hem emprat les eines informàtiques del corrector de canvis en el processador de textos, que a través d'una mostra significativa ens ha permès obtenir un registre molt clar de quants canvis es feien, quin tipus de canvis es realitzaven, quines eren les persones que en el si de cada grup els feien (en el cas del treball en grup d'Història social Contemporània), i fins i tot quina quantitat de temps empraven en la correcció dels treballs.

En el cas d'aquesta anàlisi dels tipus de canvis que fa l'alumnat en el procediment de revisió per parelles hem considerat 8 categories diferents que mostrem en la taula següent, taula 1:

Taula 1: Categories anàlisi qualitatiu dels treballs	
Aspectes formals (FORM)	Es modifiquen elements de la maquetació (lletra, espais, marges,..). S'indiquen problemes amb la longitud del text, les citacions, les referències bibliogràfiques
Ortografia (ORT)	Faltes ortogràfiques i de puntuació
Habilitats d'expressió (EXP)	Canvi de paraules per altres més apropiades que aporten precisió, claredat, rigor, utilitzant un llenguatge més tècnic, estructura de les frases
Estructura (ESTRUCT)	Proposa canvis en l'ordenació del contingut
Buits (BUITS)	Exposa buits d'informació, detecta incorreccions i en suggereix propostes
Reflexivitat i argumentació (REFLEX/ARG)	Convida a l'autor a pensar i l'interroga. Dóna arguments en base als continguts teòrics, opinions pròpies fonamentades
Capacitats emocionals (EMO)	El corrector es mostra empàtic amb l'autor del text. Fa valoracions dels elements que considera positius i rellevants i ho argumenta i l'anima a seguir treballant i aprofundint
Font: elaboració pròpia	

En el cas del grup de discussió hem anat enregistrant per escrit aquells aspectes més significatius obtinguts de la reflexió conjunta entre l'alumnat i el professorat.

- L'enfocament de l'avaluació escollit ha sigut el més encertat per evidenciar els resultats tenint en compte la seva relació amb els objectius de la proposta?

Ha estat molt positiva l'existència d'avaluació realitzada des de les tres dimensions esmentades anteriorment perquè ha integrat tan la perspectiva qualitativa, basada en les opinions dels estudiants i l'anàlisi amb profunditat del contingut de les correccions, com la part quantitativa, obtinguda a partir de la part tancada del qüestionari. De fet aquest tipus d'avaluació ha articulat tres mirades, la de l'alumnat, la del professorat, i la de la interacció entre uns i altres que ha permès construir una diagnosi adequada sobre els resultats del projecte.

6.2. Resultats i interpretació

- Quins han sigut els resultats quantitatius i qualitatius obtinguts?

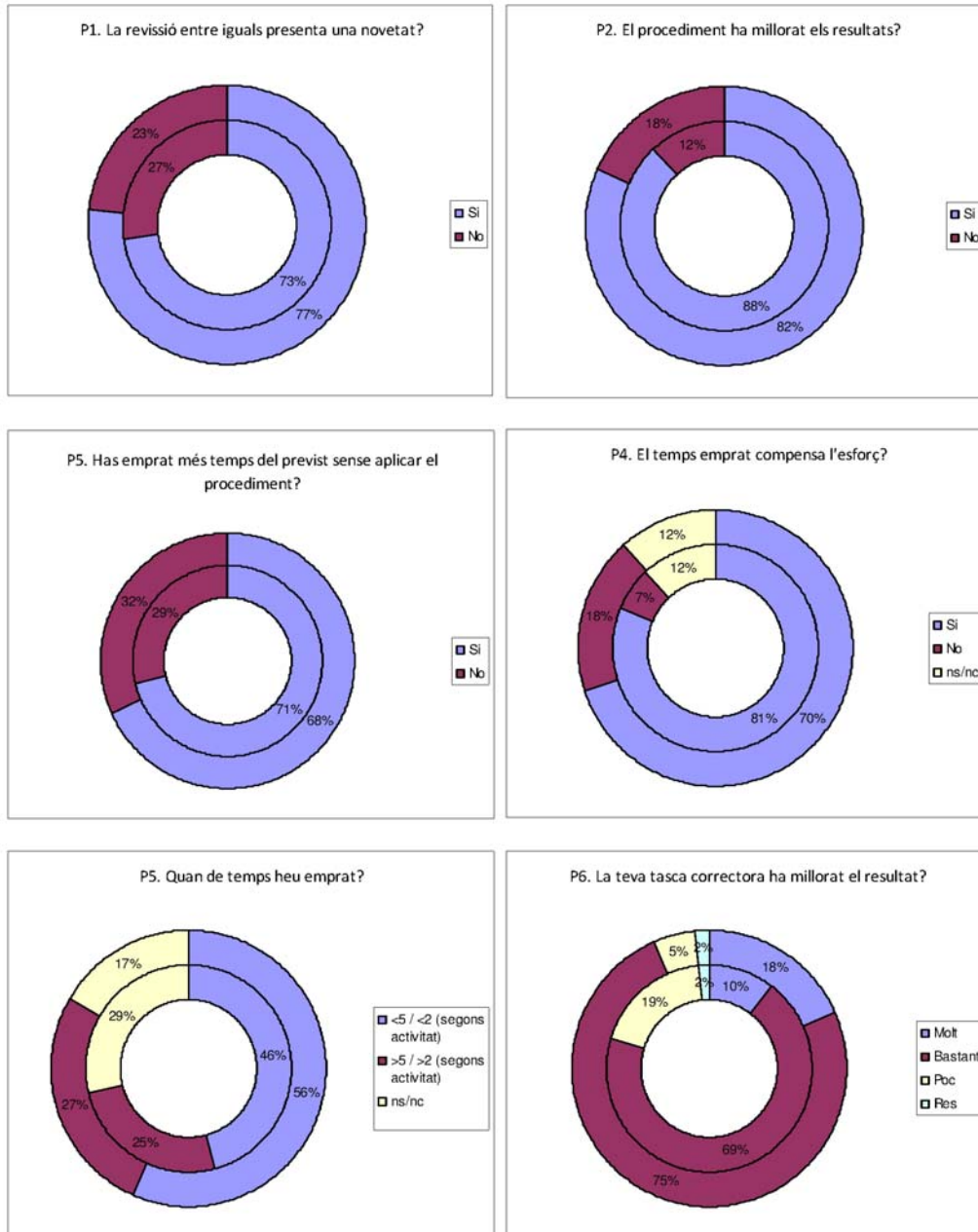
Com a resultat de les enquestes d'opinió hem pogut constatar una gran homogeneïtat en les respostes donades per l'alumnat participant, malgrat, com s'ha dit abans, aplicar-se en treballs amb característiques diferents. Per començar el procediment d'avaluació per parells era un procediment desconegut per la majoria de l'alumnat (73% HSC i 77% CID). La utilització d'aquest procediment ha aconseguit un ampli nivell de satisfacció. Un 88% a HSC i un 82% a CID consideren que el procediment permetia millorar els seus resultats. Malgrat això, entre un 71 i 68 % respectivament consideren que els ha ocupat més temps del previst. Això és ben lògic ja que l'alumnat no tenia previst treballar d'aquesta manera.

Veure la informació al respecte a la gràfica següent, la gràfica 1.

Gràfica 1. Resultat enquestes alumnat (HSC i CID)

Història Social Contemporània (HSH) a disc interior, N=59

Comunicació i Documentació (CID), a disc exterior, N=60

Font: elaboració pròpia

L'enquesta a l'alumnat presenta resultats menys coincidents entre assignatures en el punt sobre si el temps emprat compensava els resultats obtinguts, (81% HSC i 70% CID). Per l'activitat dels portafolis un 46% declaren haver treballat menys de 5 hores

extres, i pel comentari de la notícia un 56% declaren haver treballat menys de 2 hores extres. Aquí les diferències tenen que veure amb les característiques diferents dels exercicis. Diferències que poden estar degudes a les particularitats d'extensió de cada treball i al pes del format individual en relació al de grup. Aquests resultats coincideixen amb l'anàlisi amb profunditat que s'ha realitzat sobre els 12 portafolis fent servir els codis de temps de les correccions digitals. En aquest cas, n'hi ha 3 que ocupaven menys de 10' per persona, i es corresponien a correccions lleugeres, la qual cosa indica que no havien assumit amb rigor la tasca proposada. Després, n'hi ha 4 que han treballat entre 10 i 20', i 4 més entre 20 i 40'. En aquests dos casos els valors s'ajusten als requeriments per part del docent i coincideixen amb les declaracions fetes pels alumnes. Una altra diferència la trobem en la consideració que fan sobre si la seva aportació havia millorat el resultat final del treball. En aquest cas han respost molt o bastant entre 79% a HSC i 93% a CID. Aquestes diferències poden estar relacionades amb les expectatives de l'alumnat i amb l'exigència del professorat en la correcció que en el cas de CID no s'han vist satisfetes amb la nota final obtinguda en l'exercici.

La part qualitativa de l'enquesta plantejava que els estudiants explicitessin tant els elements positius com els negatius del procediment i en fessin propostes de millora. No hem detectat l'existència de grans diferències en les enquestes fetes entre les dos assignatures / tipus d'exercici.

Entre els elements positius destaca la idea de que aquesta forma de treballar significa una oportunitat. Assenyalen aspectes qualitatius com la possibilitat d'ampliar continguts tant per la detecció més acurada de buits i/o revisió d'errades. La possibilitat d'introduir punts de vista diferents en un mateix treball. També han destacat els resultats del procés en termes de la necessària reciprocitat, de l'ajuda mútua que s'han de proporcionar, la necessitat de que es produeixi una entesa entre les persones participants en la correcció, això sobretot en l'exercici de grup. En conjunt, manifesten haver aconseguit un major domini en diverses competències, ja sigui sobre sabers, instrumentals o relacionals.

Entre els elements negatius, s'han assenyalat les dificultats de treballar per parells degut a la implicació diversa entre els participants i pels problemes al sincronitzar els lliuraments i les respostes. Un altre element negatiu força interessant és el de les desigualtats existents entre les persones correctores i les corregides en relació al domini competencial. Aquestes desigualtats poden ser llegides en termes diametralment oposats. En alguns casos la interacció amb persones més competents ha significat una millora important del treball realitzat, i el procediment es percebut com un element de millora. Però en altres casos esdevé el contrari, consideren que el seu treball no ha obtingut millores significatives per la baixa competència de la persona correctora, tal i com es planteja a (Wilson, Diao, Huang, 2015, p. 29). En aquests casos les correctores veuen l'activitat com una pèrdua de temps i poc rentable en termes de resultats acadèmics. En el cas del treball grupal, on cada text era corregit per dues persones, s'ha assenyalat que la segona correcció implicava molta menys feina per la persona correctora. En definitiva que era molt menys útil.

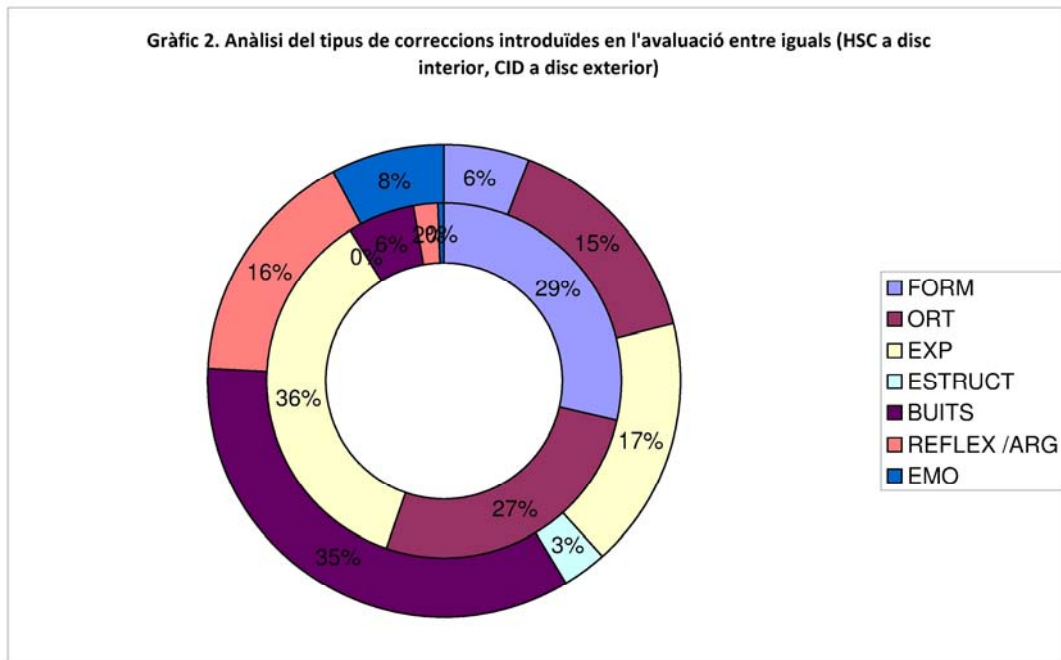
Si ens fixem en quines han estat les correccions realment introduïdes per l'alumnat en la seva tasca, constatem que hi ha força diferències en els resultats obtinguts en el treball dels portafolis i en el realitzat analitzant una notícia. En el primer cas hem tingut una abundància aclaparadora de correccions referides a format, a ortografia i, en tot cas, a aspectes d'expressió. Aquestes correccions han estat molt menys importants en l'anàlisi de la notícia. A l'inrevés, les rectificacions referides a omplir buits, reflexió i argumentació són la majoria a l'anàlisi de la notícia, i representen un grup molt petit en el si del portafoli. Això pot ser degut a una diferent orientació de l'exercici en cada cas, o també al fet d'haver donat unes pautes de correcció amb algunes diferències, ja que els objectius en cada cas no eren idèntics.

Podem veure una expressió de tot això a la Taula 2 i a la Gràfica 2.

Taula 2. Anàlisi del tipus de correccions introduïdes en la avaluació entre iguals								
HSC	FORM	ORT	EXP	ESTRUCT	BUIITS	REFLEX /ARG	EMO	TOTAL
Portafoli 1	5				2			7
Portafoli 2	2	3	2		4			11
Portafoli 3	13	2	10		3			28
Portafoli 4	5	3	4				1	13
Portafoli 5	9	6	3		3			21
Portafoli 6	14	4	7		5			30
Portafoli 7	33	40	40					113
Portafoli 8	34	32	69		1			136
Portafoli 9	20	7	20		2			49
Portafoli 10	12	8	17		1	9	2	49
Portafoli 11	10	60	26		4			100
Portafoli 12	28	8	35		14	6		91
	185	173	233	0	39	15	3	648
%	28,5	26,7	36,0	0,0	6,0	2,3	0,5	100,0
CID	FORM	ORT	EXP	ESTRUCT	BUIITS	REFLEX /ARG	EMO	TOTAL
Exercici 1					3	1		4
Exercici 2	2				2	1	2	7
Exercici 3			3		2	6		11
Exercici 4		1	2		2			5
Exercici 5	1	10			2			13
Exercici 6	1		1		3	1		6
Exercici 7		2	3	2	7	1		15
Exercici 8		1	3	1	1			6
Exercici 9					1	1		2
Exercici 10	1	1			1	4		7
Exercici 11	1	1	6		7	1	6	22
Exercici 12					5	1		6
	6	16	18	3	36	17	8	104
%	5,8	15,4	17,3	2,9	34,6	16,3	7,7	100,0

Font: elaboració pròpia

Gràfic 2. Anàlisi del tipus de correccions introduïdes en l'avaluació entre iguals (HSC a disc interior, CID a disc exterior)

Malgrat això hi ha un element en comú. Hi ha canvis ortogràfics, de format, d'expressió, d'omplir buits, i d'argumentar i reflexionar, però pràcticament en cap cas no trobem propostes de canvis en l'estructura del text. Això pot ser degut a dos motius. O bé la pròpia dinàmica dels exercicis impossibilita aquests canvis, ja que en estar clarament pautats no hi ha possibilitat de fer modificacions estructurals. O bé, en l'univers de correcció de l'alumnat aquesta possibilitat no està ni tant sols contemplada.

El procediment de la correcció per parelles ha servit alhora per mostrar algunes virtualitats, com ara les referides a la visualització del temps emprat pels diversos participants en les tasques encarregades. En aquest sentit s'ha mostrat com un element important per poder controlar la competència de treball en col·laboració.

- S'han registrat millores en els resultats? I al procés d'aprenentatge? S'ha generat un tipus d'ajuda/intervenció docent més encertada per les necessitats dels alumnes?

Aquesta mena de treballs, més enllà de les resistències ja assenyalades respecte la voluntat de treballar realment en grup, fan possible la crítica entre iguals sense que impliqui cap tipus de reacció negativa pel que fa a aquest aspecte perquè és viscuda com una activitat d'aprenentatge més, modelada pel professorat, dins de la pròpia assignatura. Tot i que habitualment s'evidencia que hi ha poc hàbit d'exercir la crítica entre iguals perquè és viscuda com una mena de judici vers els altres, quan es planteja com una activitat acadèmica, resulta més fàcil diluir aquesta vivència. Per altra banda, la utilització d'aquesta metodologia no s'incorpora en les pràctiques habituals de l'alumnat més enllà de l'exigència acadèmica. Amb molt poques excepcions, quan s'acaba l'activitat acadèmica deixen d'aplicar el procediment de revisió per parelles, fins i tot en els casos on el procediment ha funcionat.

La millora dels resultats s'acompleix especialment allí on ja hi ha una dinàmica de treball prèvia de bon funcionament. Això resulta perfectament compatible amb els estudis que mostren com l'existència de conflictes intergrupals compromet en part, l'èxit de les pràctiques de l'avaluació per parells (Moraes et al, 2016, 123). Així, l'avaluació entre iguals pot servir per millorar els resultats, però no fa funcionar allò que no funciona.

La tasca de la persona que redacta el text, condiona molt la feina de correcció. Si el text inicial és molt acurat, la correcció a fer és nul·la. Per altra banda, quan es fan dos correccions sobre el mateix text la feina del segon corrector acostuma a ser normalment més lleugera, en termes de temps i aportacions a fer. Per tant, l'extensió i profunditat de la correcció no depèn totalment en el grau de domini competencial que tinguin els correctors.

És també molt interessant el descobriment que existeixen d'altres tipus d'interaccions entre l'alumnat que fa la correcció per parelles, més enllà dels comentaris escrits sobre el text. Hi ha una comunicació al marge, que bàsicament es produeix a través de la telefonia mòbil, i més concretament amb l'aplicació de WhatsApp. Determinat tipus de reflexions i d'argumentacions no es fan a través del processador de textos sinó telefònicament. D'aquesta manera algunes de les interaccions que esperaven trobar en la nostra anàlisi i utilització d'aquesta eina no ens han aparegut finalment.

7) VALORACIÓ DE L'EXPERIENCIA

- Els resultats obtinguts fan viable l'aplicació del nou plantejament docent? En cas contrari, quines modificacions caldria aplicar?

L'aplicació del procediment de l'avaluació entre iguals millora significativament els resultats. Malgrat això, s'ha de tenir en compte que per a que les millores siguin significatives cal aplicar aquest procediment adequadament.

Les millores obtingudes depenen significativament de la qualitat dels textos a treballar com a punt de sortida. Si el text inicial té un alt nivell d'elaboració i qualitat, la persona correctora acostuma a fer poques consideracions i millores. I a l'inversa, quan el text inicial està poc elaborat i presenta una qualitat insuficient, la tasca correctora esdevé més àmplia.

El tipus de correccions realitzades són diferents si es fan en treballs de grups o en parelles. En el treball en grup l'avaluació entre iguals potencia el treball col·laboratiu i aquest millora la competència de treball en equip i també incrementa els resultats d'aquell alumnat amb més dificultats. En canvi en el treball per parelles en els resultats finals resulten molt més pesants les capacitats individuals dels dos participants.

La qualitat dels retorns, que s'evidencia quan es va més enllà dels canvis de format o ortogràfics i es fan crítiques reflexives, argumentatives i d'omplir buits, està condicionada pel tipus d'indicacions de correcció donades pel professorat i tenen a

veure amb les característiques de cada tipus de treball i amb l'estructuració dels criteris de correcció. Això és coherent amb Gielen & De Wever (2015), pels qui hi ha més qualitat en els retorns quan el procés de revisió per parelles està més estructurat.

Aquests treball de revisió entre els estudiants mediada per una Guia de Correccions, orienta moltíssim als estudiants en relació a l'avaluació final, i és útil tant per part dels estudiants com del professorat. Esdevé un exercici previ d'incorporació conscient de tots els criteris d'avaluació final. El fet que la Guia requereixi d'una adaptació de per l'aplicació al context de cada exercici i assignatura, pot ser llegida en clau d'oportunitat de facilitar un consens sobre la construcció d'uns criteris consensuats entre l'equip docent i una forma d'estimular aquest treball col·laboratiu entre docents.

- S'ha fet o es preveu fer difusió dels resultats obtinguts (articles, congressos, publicacions...)?

- Hem fet difusió interna, informant i discutint els resultats parcials i finals de l'experiència en el seminari del grup d'innovació docent Trans@net que celebrem normalment cada dos mesos.
- Varem presentar els resultats parcials obtinguts en el primer anys d'aplicació a la Jornada de presentació conjunta d'innovació docent al Grau, de març de 2016.
- Presentació d'una comunicació a juliol de 2016 al Congrés CIDUI 2016, Títol: "La qualitat del retorn entre iguals. Quines correccions es realitzen quan s'aplica un procediment de valoració entre iguals". Aquesta comunicació ha estat la base que hem fet servir per elaborar aquest informe.
- Estem valorant la possibilitat de presentar una nova comunicació, amb un treball d'anàlisi més extens, amb més evidències, al proper Congrés Internacional Multidisciplinari d'Investigació Educativa (CIMIE), que es celebrarà els dies 6 i 7 de juliol de 2017 a Bilbao.

8) REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Bibliografia o fons d'informació citades en el text.

Berg, I. van der, Admiraal, W., & Pilot, A. (2006). Design principles and outcomes of peer assessment in higher education. *Studies in Higher Education*, 31(3), 341–356. <https://doi.org/10.1080/03075070600680836>

Gielen, M., & De Wever, B. (2015). Structuring peer assessment: Comparing the impact of the degree of structure on peer feedback content. *Computers in Human Behavior*, 52, 315–325.

- Ibarz, J., & Prat, N. (2016). La qualitat del retorn entre iguals. Quines correccions es realitzen quan s'aplica un procediment de valoració entre iguals. En *Actes CIDUI 2016* (pp. 1-7). Bellaterra.
- Moraes, C., Michaelidou, N., & Canning, L. (2016). Students' attitudes toward a group coursework protocol and peer assessment system. *Industry and Higher Education*, 30(2), 117-128. <https://doi.org/10.5367/ihe.2016.0296>
- Nicol, D., Thomson, A., & Breslin, C. (2014). Rethinking feedback practices in higher education: a peer review perspective. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 39(1), 102-122. <https://doi.org/10.1080/02602938.2013.795518>
- Wilson, M. J., Diao, M. M., & Huang, L. (2015). 'I'm not here to learn how to mark someone else's stuff': an investigation of an online peer-to-peer review workshop tool. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 40(1), 15-32.

ANNEX

Guia per la revisió entre iguals¹

Nuria Prat Bau. Departament de Treball Social i Serveis Socials. Unitat de Formació i Recerca Escola de Treball Social. Universitat de Barcelona

Jordi Ibarz Gelabert. Departament d'Arqueologia i Història. Secció d'Història Contemporània i Món Actual. Facultat de Geografia i Història. Universitat de Barcelona

1.- Introducció

La revisió entre iguals és una metodologia docent que presenta unes grans potencialitats. Està clarament establert que una guia estructurada pot facilitar una millora de la qualitat dels retorns en els procediments de revisió entre iguals.

Tenim la confiança que aquesta guia pot ajudar a millorar els resultats finals dels estudiants. No obstant, com resultat de la nostra experiència, hem pogut constatar com la qualitat dels textos d'origen sobre els quals podem aplicar els processos de revisió entre iguals condiciona de forma important, tant la qualitat dels resultats obtinguts, com el tipus de correccions aplicades.

En qualsevol cas també hem pogut constatar com la majoria de rectificacions introduïdes pels iguals implicats en processos de revisió són de tipus formal i ortogràfic. Degut a això, en aquesta guia emfatitzem la importància de les crítiques reflexives i argumentatives centrades en l'anàlisi del contingut i considerem amb més detall aquests aspectes per sobre dels merament formals.

2.- Objectius

1. Millorar la qualitat dels treballs dels estudiants
2. Promoure l'adquisició de les destreses d'anàlisi crític
3. Promoure el treball cooperatiu i la competència de treball en equip
4. Facilitar l'expressió de judicis i la comunicació argumentada entre iguals per part de l'alumnat

3.- Procediment

- La guia estableix tant sols uns criteris generals i requereix una adaptació a cada exercici.
- En funció de l'exercici on apliquem la revisió entre iguals caldrà afegir possiblement una part específica referida a cadascun dels exercicis.
- Aquesta guia ha estat testada tant en exercicis de dins com de fora de l'aula, així mateix s'ha aplicat en la modalitat de grups de 4-5 persones i amb parelles d'iguals.

¹ Projecte d'Innovació Docent 2015PID-UB/002. Grup d'innovació docent Trans@net.Transdisciplinerietat i i aprenentatge a Treball Social

4.-. Contingut de la correcció

4.1.-. Identifica els factors rellevants del text, relaciona'ls entre ells i estableix relacions

Descripció del tema i identificació dels factors rellevants del tema i subtemes, així com les relacions que hi ha entre ells:

De què tracta el text? Quins són els actors/protagonistes? Quines idees força hi ha representades? Quines relacions tenen amb el context social del moment?

4.2.- Contextualitza les idees

- Quina relació hi ha entre aquest tema i el context social, polític del moment.
- Relació entre les idees exposades i la font d'on s'obtenen.
- Relació entre la font i la distància territorial dels temes tractats.

4.3.- Interpreta el text a la llum de les fonts teòriques de l'assignatura o altres

Anàlisi del tractament de la informació :

- Aspectes que es posen en primer pla. Quines són les parts del text que més destaquen i on es formulen les hipòtesis.
- S'exposen els temes explícits? I els implícits, subjacents o que s'ometen? S'exposen els buits informatius del text i se'n fa una interpretació ?
- Es relaciona els temes o aspectes que es destaquen amb el tractament de les minories i majories socials?
- S'exposen les argumentacions que utilitza l'autor/a per sustentar la posició sobre el tema. S'analitzen críticament les dades o fonts que es proporcionen (oficials, organitzadors, pròpies, etc.)?
- S'exposa la intencionalitat del autor/a? Es marca un determinat posicionament i compromís i s'argumenta en quina part del text es veu reflectit?
- Llenguatge utilitzat (precisió, concisió, objectivitat). S'aporten elements sobre la càrrega social que tenen les paraules utilitzades?. S'identifica la presència d'aspectes que denigren, desacrediten, criminalitzen a: persones, situacions,

països, continents, etc.? S'argumenta l'estigmatització en el tractament de la situació o dels actors implicats i com aquests contribueixen a la construcció social d'estereotips?

- S'analitzen els aspectes ètics? Quines fonts són contrastades? Quines veus hi ha representades? Hi ha equilibri? Quin espai social ocupen les veus silenciades?
- S'aporten elements per reflexionar sobre la representació social en relació als processos de naturalització de les situacions socials representades?
- L'estudiant presenta una anàlisi argumentat amb el material teòric de l'assignatura i altres autors d'altres assignatures.

4.4.- Elabora conclusions

- Presenta conclusions: Hi ha presència d'una conclusió sintètica basada en l'anàlisi fet?

4.5.- Obre interrogants i perspectives d'estudi

- Obre interrogants i possibilitats d'estudi? En aquest apartat es mostra l'opinió i el posicionament personal i crític del estudiant?: Quins interrogants es fa l'estudiant?. Quina posició personal pren sobre el tema i amb quina argumentació la sustenta?

4.6.- Aspectes formals

- Adequació a l'extensió i estructura requerida
- Claredat expositiva i organització en la presentació de les idees exposades
- Bona construcció dels paràgrafs: "un paràgraf, una idea"
- Fil conductor del text : ús de connectors textuais per l'organització de les idees
- Llenguatge utilitzat: riquesa terminològica, precisió, format acadèmic, registre no col·loquial.
- Correcció ortogràfica
- Revisió gramatical en la construcció de les frases o de redacció i bon ús de la puntuació.
- Citació adequada dins del text de les referències bibliogràfiques utilitzades en l'anàlisi i bibliografia, si s'escau.